

самовизначення, самоутвердження й самореалізації через них; утвердження в колективі демократичного стилю спілкування, свободи критики, творчих дискусій; уміння керівника помічати, розвивати й цінувати неповторну творчу індивідуальність кожного вчителя; забезпечення соціального захисту вчителя в умовах ринкової економіки, матеріальних умов його життя й праці.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, система підготовки майбутніх учителів до педагогічної творчої діяльності будується на закономірностях педагогічного процесу, що дає змогу за період навчання сформувати відповідну готовність до педагогічної творчої діяльності.

Література

1. Михальчук Я. Психолого-педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до творчої самореалізації у професійній діяльності // Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами інноваційних освітніх технологій: Випуск 6: Зб. наук, праць / За заг. ред. Л. В. Калініної, О. Є. Антонової. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2008. – С. 104–107.

2. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навчально-методичний посібник (ред. рада: В. Даній (голова), Г. М. Несен (заст. голови), Л. В. Сохань, І. Т. Єрмаков (наук. ред.) та ін. – К., 1996. – 792 с.

3. Цапок В. А. Творчество (Философский аспект проблемы) / Цапок В. А. – Кишинев, 1989. – С. 7.

4. Штанько Л. І. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості учня на уроках української мови та літератури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nvk99.dnepredu.com/uk/article/psikhologo-pedagogichni-umovi-formuvannya-tvorchoy.html>

УДК 37.011.3-051:159.9

Рушак О. Д.

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

«Якщо людина не знає,
до якої мети вона рухається,
для неї жоден вітер не буде попутним»

Сенека

В умовах модернізації системи професійної освіти особлива увага приділяється реалізації компетентнісного підходу в процесі підготовки майбутніх фахівців. Вимоги до сучасної освіти обумовлені, з одного боку, демократизацією і гуманізацією, а з іншого – ускладненням духовного світу учнівського контингенту, а саме зниженням психічного здоров'я, захопленням психоактивними речовинами, девіантної поведінки тощо [5]. Тому посилюється тенденція психологічного забезпечення діяльності педагогічного колективу. В зв'язку з цим підвищуються вимоги до суб'єктів освіти – педагогів.

На результат навчально-виховного процесу впливає не тільки особистість педагога та знання ним педагогіки, методики викладання та виховання, але і його психологічна компетентність. Психологічна компетентність потрібна усім представникам сфери "людина - людина", до яких повною мірою і відноситься педагогічна діяльність. Психологічна компетентність є внутрішнім особовим інструментарієм фахівця, сприяючим ефективнішому виконанню його професійної діяльності [4].

Сьогодні проблема психологічної компетентності є актуальною і затребуваною, її значущість для підвищення ефективності педагогічної діяльності і розвитку особистості педагога очевидна.

Лазаренко Л. А. у своїх дослідженнях відмічає, що психологічна компетентність повинна включати здібності педагога сприймати психологічну інформацію, усвідомлювати її, вибудовувати на її основі систему стосунків, приймати грамотні зважені психологічні рішення [4].

Кузьміна Н. В. звертає увагу на те, що психологічна компетентність є системою знань, умінь і навичок, що забезпечує педагогові не лише загальнопсихологічну підготовленість, але й високий рівень професійної самосвідомості, уміння управляти своїми психічними станами [3, с. 13].

У роботі Н. В. Андронові, присвяченій проблемі психологічної компетентності, відзначається, що цей вид компетентності завжди співвідноситься з діяльністю фахівця, є частиною психологічної культури фахівця, свідоцтвом його професіоналізму, інструментом, що забезпечує ефективність його професійної діяльності [1, с. 28].

На формування психологічної компетентності педагога можуть вплинути різноманітні чинники. Зокрема, Т. Н. Щербакова виділяє наступні чинники, що впливають на розвиток професійної компетентності педагога: макросоціальні, мікросоціальні і суб'єктивні. До макросоціального рівня можна віднести суспільство в цілому, існуючу в ньому культуру, мистецтво, науку, в оточенні яких формується особистість педагога. Мікросоціальні чинники безпосередньо реалізуються в тих соціальних групах, до складу яких входить людина, з якими людьми вона взаємодіє. Найбільш значимими можна рахувати суб'єктивні чинники, оскільки від них залежить специфіка психологічної компетентності педагога, характер його діяльності. До суб'єктивних чинників можна віднести рівень самосвідомості, розвиток рефлексії, відношення до власної компетентності, як професійної цінності [8].

Одним з головних принципів особистісно-орієнтованого навчально-виховного процесу є гуманізація міжособистісних відносин в колективі навчального закладу, що підвищує значення взаємодії психолога з педагогами [2, с. 101]. Тому особливу роль у наданні допомоги педагогам у формуванні психологічної компетентності покладається на практичного психолога навчального закладу.

Професійний педагог має бути професійним психологом. Він повинен, передусім, знати особливості своєї особистості, свої сильні і слабкі сторони, мати адекватну самооцінку, навички саморегуляції. З іншого боку, педагог повинен знати своїх учнів, розуміти їх вікові, індивідуальні особливості, використовувати ці знання в процесі налагодження взаємодії з учнями. Крім того, педагог повинен мати в розпорядженні великий запас знань з області психології управління, конфліктології, психології спілкування і інших областей психологічного знання [7].

Для ліквідації дефіциту психологічних знань у педагогічних працівників психологом навчального закладу проводяться семінари-практикуми, на яких поряд із теоретичним матеріалом здійснюється практична робота педагогів. На подібних семінарах педагоги навчального закладу мають змогу обговорити та обіграти психолого-педагогічні ситуації, надати рекомендації молодим педагогам. Співпраця практичного психолога з педагогічними працівниками спрямована на надання, в першу чергу, допомоги учнівському контингенту у вирішенні їх навчальних, поведінкових та особистісних труднощів [5].

Підвищення загального рівня психологічної компетентності педагогів відбувається через надання консультативної допомоги з боку психолога щодо вироблення навичок співпраці при вирішенні педагогічних проблем, конфліктних

ситуацій. Класні керівники та майстри навчальних груп ознайомлюються з результатами психологічних досліджень проведених з учнями, де враховуються індивідуальні психологічні особливості кожної дитини, що дає їм можливість використовувати різні форми навчання. Також педагоги навчального закладу мають змогу вивчати вікові особливості учнів та вдосконалювати навички взаємодії у системі «вчитель – учень».

Психологічна компетентність педагогічних працівників визначається не тільки як теоретико-психологічна обізнаність, а у першу чергу як сформована система професійних цінностей та навичок професійного спілкування, не тільки як навички педагогічної взаємодії, а як система професійного ставлення до учня. Керівники освітньої галузі мають зрозуміти, що підвищення психологічної культури педагогів – це один із важелів, який зможе покращити ситуацію у практиці навчання, виховання і розвитку молоді [6, с. 4].

Отже, вимоги гуманістичних засад сучасної освіти можливо реалізувати лише опираючись на психологічну компетентність педагогічних працівників.

Література

1. Андропова Н. В. Умение разрабатывать психолого-педагогические рекомендации как компонент психологической компетентности учителя: автореф. дис. канд. психол. наук. – Казань, 2000. – 253 с.
2. Коберник О. М. Організація виховного процесу на засадах проєктивної педагогіки // Педагогіка і психологія. – 1998. – №4. – 192 с.
3. Кузьмина Н. В. Акмеологическая теория повышения качества подготовки специалистов образования. – М., 2001. – 144 с.
4. Лазаренко Л. А. Психологічна компетентність педагога як чинник професіоналізації // Сучасні наукові технології. – 2008. – № 1. – С. 67.
5. Мельник Ю. В. Психологічний супровід інноваційної діяльності педагога. / Ю. В. Мельник – Рівне, 2008. – 63 с.
6. Панок В. Г. Психологічна культура педагогічних працівників як умова розвитку здібностей та формування ціннісних орієнтацій учнів // Психолог. – 2009. – №22–23. – С. 3–5.
7. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності / В. А. Семиченко – К.: Вища школа, 2004. – 336 с.
8. Щербакова Т. Н. Психологическая компетентность учителя: акмеологический анализ: автореф. доктора психологич. наук. – Ростов н/Д., 2006. – 504 с.

УДК 37.011.3-051:005.336.5:001.895

Сабат Н. І.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У сучасних умовах зростають вимоги до якісної підготовки фахівців освітньої сфери. Як відомо, ефективність педагогічного процесу залежить від умов його перебігу. З'ясуємо сутність поняття «організаційно-педагогічна умова».

Категорія «умова» є загальнонауковою. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови «умови» трактуються як «необхідні обставини, особливості реальної дійсності, які уможливають здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяють чомусь» [2, 2001, с. 1295].

Пошуки визначення поняття «педагогічні умови» засвідчили, що цю категорію досліджували й обґрунтовували науковці Ю. Бабанський, Е. Зеєр, І. Лернер, В. Сластьонін та ін. У працях цих науковців визначено сутність поняття «педагогічні умови». Так, Ю. Бабанський трактує педагогічні умови як становище, в якому